

SAKRAMENAT POTVRDE NA ISTOKU I ZAPADU

God. 1977.—78. ustanovljena je „Međunarodna mješovita komisija za teološki dijalog između Katoličke crkve i pravoslavnih Crkava”. Sastoji se od 24 člana sa svake strane, a u njoj je i naš biskup Mons. A. Pichler. Dosada se u punom sastavu okupila tri puta: god. 1980. na Patmosu i Rodosu, 1982. u Münchenu i prošle godine od 30. svibnja do 8. lipnja na Kreti. Raspravljali su o zajedničkom, godinu prije u Nikoziji pripremljenom dokumentu pod naslovom: „Vjera, sakramenti i jedinstvo Crkve”. Ta je tema izabrana s uvjerenjem da se Istok i Zapad tu najmanje razlikuju.

Najprije su odlučili obraditi sakramente kršćanske inicijacije: krst, potvrdu i euharistiju. Časopisi su jedne i druge strane javljali kako su članovima Komisije danima bili zauzeti višestrukim susretima s kretskeim kršćanima, a jedanput je supredsjednik Komisije kard. J. Wilhebrands slavio s katoličkim klerom u Kaneji misu u njihovoj crkvi čemu su prisustvovali i pravoslavni članovi Komisije. No, nije samo ta velika zauzetost spriječila da se na Kreti nije moglo, kako se očekivalo, obostrano prihvatiti spomenuti spremljeni dokumenat. U otvorenoj su, naime, i mirnoj raspravi iskrsla i pitanja koja — iako nisu dogmatske prirode jer se na tom području obje Crkve slažu — nastaju kada se prelazi na različitu praksu u dijeljenju tih sakramenata.

Poznato je npr. da sv. Ciprijan i sv. Bazilije, čega se općenito drže pravoslavne Crkve, smatraju nevaljalim krst podijeljen od krivovjernika, dok ga Rim i sv. Augustin drže valjanim. Stoga Istok pozna i „prekrštavanje” onih koji nisu kršteni u nekoj pravoslavnoj Crkvi. (Taj je ne baš sretan izraz odigrao svoju nezgodnu ulogu i u našoj novijoj povijesti.) Na Zapadu se vjeruje da u nuždi može krstiti svaki čovjek ako ima nakanu učiniti ono što kod toga čini Crkva. Stoga ona „prekrštava”, tj. zapravo krsti samo onoga koga je „krstio” (tj. nepravilno krstio) sljedbenik neke kršćanske zajednice koja posve pravilno ne vjeruje u presv. Trojstvo u čije se ime krst i dijeli. Dakle, ona nikada ne „prekrštava” onoga koji je kršten u bilo kojoj pravoslavnoj Crkvi, a s druge se strane zna katkada tvrditi da bi pravoslavni to morali činiti. Prema tome se Crkve u praksi razlikuju već kod prvog sakramenta, što se još povećaje ako se inzistira na krštavanje uronjenjem u vodu.

Kod potvrde je s vremenom između Istoka i Zapada nastala velika razlika s obzirom na dob kada se ona dijeli. U prvim kršćanskim stoljećima, kada su kršćanstvu redovito pristupali odrasli, sva su se tri sakramenta inicijacije dijelila istodobno i zajedno. Biskup bi ili svećenik krizmao odmah nakon što bi dotičnoga krstio, a zatim bi ga i pričestio, također i malu djecu pod prilikama presvete Krvi. Na Istoku se još redovito drže toga redosljeda koji ima svoje opravdanje u skupnom shvaćanju našega duhovnog preporođenja, utvrđenja i hranjenja. Na Zapadu je, naprotiv, nastao običaj da se djeca pričešćuju tek kada dođu na dob

razuma a još kasnije mogu primiti svetu potvrdu koju im redovito dijeli biskup. Dosada se u romanskim zemljama potvrda obično dijelila oko 7. djetetove godine (usp. kan. 788. Kodeksa iz god. 1917), dok se u drugim krajevima iz važnih pastoralnih razloga odlaže do odraslijih godina u kojima vjera pojedinca postaje osobnom i spremnom na svjedočenje i djelovanje. Novi je Kodeks (kan. 891) u tom pogledu ostavio na volju svakoj Biskupskoj konferenciji da odredi dob kada se na njezinom području ima dijeliti sveta potvrda, dotično da to u slučaju smrtne pogibelji krizmanika odluči ovlašteni službenik.

Iako ta razlika između Istoka i Zapada izgleda samo obredna, ipak se postavlja pitanje: koji je zapravo odnos i veza između krštenja i potvrde? I dalje: koji smisao ima dijeliti potvrdu djetetu koje je već, i možda mnogo puta, nahranjeno svetom pričešću? Problem je bio prisutan i na II. vatikanskom saboru pa je Konstitucija „*Sacrosanctum Concilium*” (71) odredila: „Neka se nanovo sastavi obred potvrde, da bude jasnija nutarnja veza tog sakramenta s čitavom kršćanskom inicijacijom”. Novi Obrednik svete potvrde i inicijacije za odrasle učinili su što se u tom pogledu moglo učiniti s obzirom na već uvriježenu zapadnjačku praksu, ali razlika s onom na Istoku nije prebrođena.

Da prodube stvarno teološko gledanje na taj problem, chevetognski je benediktinac Emanuel Lanne, i sam član naprijed spomenute Komisije, u njihovoj reviji „*Irénikon*” (br. 2. i 3. god. 1984.) objelodanio radnju pod naslovom „Sakramenti kršćanske inicijacije i potvrda u zapadnoj Crkvi”. Tko se zanima za taj liturgijsko-ekumenski problem s korišću će pročitati tu raspravu iz koje je uzeto sprijeda nekoliko podataka. Ovdje u svrhu što potpunije informacije prenosimo iz „*Pravoslavlja*” (od 1. marta 1985., str. 7) obavijest koju je taj list donio iz „*Romanian Orthodox Church News*, rujan 1984.

Vera, svete tajne i jedinstvo Crkve

„Povodom trećeg sastanka Mešovite Pravoslavno-rimokatoličke teološke komisije za vođenje dijaloga, rumunjski mitropolit Transilvanije dr Antonije Plamdeala osvrnuo se na teološke probleme ovog sastanka na Kritu prošle godine.

Pravoslavni su ukazivali na nedeljivost prve tri svete tajne, koje uvode u Crkvu: krštenje, miropomazanje i euharistija. Načelno, ovu nedeljivost triju uvodnih svetih tajni prihvataju i rimokatolički teolozi.

Ovdje postoji izvesna postupnost: prvo ide krštenje, zatim kao njegova dopuna dolazi miropomazanje i najzad kao kruna svega dolazi euharistija (sveto pričešće).

Euharistija nije tek dovršenje prethodnih djevu svetih tajni hrišćanskog prosvjetljenja, nego i njihov izvor.

Od početka je bio ovaj poredak svetih tajni:

- 1) krštenje
- 2) miropomazanje
- 3) euharistija.

Međutim, zapadne Crkve odelile su miropomazanje (konfirmaciju) od krštenja, i tu zapadnu praksu Rimokatoličke crkve pravoslavni ne mogu da prihvate. Rimokatolički teolozi pokušavaju da objasne narušavanje apostolske prakse (odlaganje miropomazanja do 12. godine) sa ovim obrazloženjem:

- 1) Potrebno je da vernik pre miropomazanja (konfirmacije) stekne neko versko obrazovanje;
- 2) Potreban je lični susret sa episkopom, i
- 3) Neophodno je da novokršteni bude svestan i odgovoran za prijem svete tajne miropomazanja.

Međutim, ova obrazloženja ne zadovoljavaju pravoslavne, koji pitaju: zar sve to nije potrebno i za krštenje? Ako ta priprema nije potrebna za krštenje, zašto bi bila potrebna za miropomazanje?

U dokumentu prihvaćenom na Kritu rimokatolici priznaju da te tri tajne sačinjavaju jednu stvarnost dve različite prakse. Pravoslavni, ipak, smatraju da je Zapad uveo ovu novotariju (konfirmaciju oko 12. godine) posle raskola.

Pravoslavna praksa ne dolazi u pitanje. Tačno je da je u ranijim vekovima miropomazanje vršio sam episkop, ali to je bio slučaj i s krštenjem. Kasnije su miropomazanje davali i sveštenici, jer episkopi nisu stizali da dođu u dodir sa svima novokrštenima. Međutim, sveto miro je uvek osvećivano od strane episkopa, patrijarha ili Svetog sinoda.

Za vreme krštenja Gospoda Isusa Hrista na Jordanu, Sveti Duh je sišao na Njega. To je dokaz da dve svete tajne, krštenje i pomazanje Duhom, ne mogu biti odeljene. A treba da budemo pravedni i prema deci, jer su prvi mučenici za Hristovu veru bila ona deca koju je pobio Irod u Vitlejemu. Oni postaju mučenici kada su bili mladi od tri godine, a rimokatolička praksa ne daje im dar i pečat Svetoga Duha, niti Pričešće do 12. godine. . . I zar je dete od 12 godina odgovornije i sposobnije od odojčeta pred tako važnim odlukama?

Ne smemo zaboraviti da su kršteni bili nazivani hrišćanima tek posle miropomazanja i da su odmah dobijali pričešće. Međutim, rimokatolici ponekad daju pričešće i pre miropomazanja. . .

Posle svega ovog očigledno je da rimokatolička praksa razdvajanja ovih triju nedeljivih svetih tajni ima svoj izvor u uskozapadnoj tradiciji, a ne u Svetom Pismu, niti u ranom apostolskom, zajedničkom nam, Svetom Predanju.

Što se tiče samog obreda lakše je doći do suglasnosti, jer u novom rimokatoličkom kanonskom zakoniku dozvoljeno je da pored biskupa i sveštenici mogu miropomazati novokrštene sa uljem koje je biskup osvetio”.

Neka nam je dozvoljeno iznijeti na to nekoliko dobronamjernih napomena:

— Očito se radi o različitoj praksi Istoka i Zapada, a ne o nekoj dogmatskoj razlici. Kad te nema, onda vrijedi staro načelo: *Salus animarum – suprema lex esto*. Tu „salus” znači duhovno dobro duša koje može biti raznovrsno shvaćeno i uvjetovano raznim vremenskim i krajevnim okolnostima.

— Samo po sebi se razumije da Rimokatolička crkva nema ništa protiv da na Istoku zadrže dosadašnju praksu dijeljenja svete potvrde odmah poslije kršte-

nja, kao što su opravdane i ostale prakse svojstvene Istoku. Ne bi bilo bratski da zbog njih jedni druge zovu da se opravdavaju.

– Sakramenti su svete tajne u kojima kategorije vremena i prostora ne igraju onu ulogu što ih imaju u čisto ljudskim odnosima. Stoga od različite prakse ne valja praviti nepremostive diobe.

– Teško je govoriti o apostolskoj predaji u užem smislu riječi kad za to imamo tako malo izvora. Isti Duh Sveti vodi Crkvu kroz sva vremena i dobro je sve, pa tako i promjene što ih u njoj poduzme zakonita vlast. Stoga npr. načelno neće nitko prigovarati pravoslavcima kada prije svete pričesti traže post što na Posljednjoj večeri nije bio slučaj.

– Ako se nedjeljivost triju sakramenata kršćanske inicijacije toliko stavlja u vezu s Isusovim krštenjem i silaskom Duha Svetoga na nj, onda bi se moglo reći da je euharistija ustanovljena par godina kasnije.

– Rimokatolička crkva nije nepravedna prema „nevinoj dječici” koju i ona štuje posebnim blagdanom, ali njihovo nesvjesno mučeništvo ne ističe previše, pogotovo kad nisu bila ni krštena ni ojačana darom i pečatom Duha Svetoga. Prvomučenicom se obično naziva sv. Stjepan.

– Tko bi htio biti sitničav, onda bi u gornjoj izjavi – ako nije tiskarska pogreška – opazio da Mt 2,16 piše: „od dvije godine naniže – apò dietous kai katero”, a bi li to imalo smisla?

– Tko je iznio gornje primjedbe pravoslavni, teško bi obranio svoju tvrdnju da dijete od 12 godina nije sposobnije za shvaćanje i primanje svete potvrde „od odojčeta”.

– Kada je život i istočne Crkve prisilio da ne krsti i potvrđuje samo biskup, taj je isti život naveo Crkve na Zapadu da vremenski luče tri sakramenta inicijacije. Uvijek je vrijedilo načelo: Sacramenta sunt propter homines. Svi moramo sve poduzimati da se sakramenti što dostojnije primaju i što dulje uplivaju na život vjernika, pogotovo kada je omladina posvuda izložena tolikim pogibeljima za vjeru.

– U ovome, kao i u tolikim drugim razlikama između Istoka i Zapada, očituju se dva mentaliteta, oba opravdana, oba jednako ljudska: držati se lijepe tradicionalne teorije, ili djecu što bolje spremi na odgovorno primanje sakramentalnih milosti. Sigurno nitko ne želi djeci dati sva tri prva sakramenta i više ih ne vidjeti u crkvi.

– U prošlosti se i u Katoličkoj crkvi kod djelovanja sakramenata više naglašavalo „opus operatum” negoli „opus operantis”. Život je pokazao da je bolje više paziti na poučavanje i vjersko prakticiranje kao pripravu na primanje sakramentalnih milosti da ne budu uzaludno primljene i brzo izgubljene.

– Ako nas sve prožima ljubav, ta bi imala odlučivati da ističemo ono što nas spaja a ne što nas dijeli (Ivan XXIII), prema preporuci sv. Pavla: „*Aemulamini charismata meliora*” (1 Kor 12,31). Ista će nas ljubav i poticati da se za bratsko razumijevanje i dogovaranje međusobno što više molimo Duhu Svetomu.